

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie ze skargi E.G.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem
Sądu Okręgowego w S.

z dnia 3 października 2013 r., sygn. akt V Ca .../13

w sprawie z wniosku G. S.

przy uczestnictwie [...]

o stwierdzenie zasiedzenia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 30 maja 2017 r.,

zażalenia E.G.

na postanowienie Sądu Okręgowego w S.

z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt V Ca .../16,

**uchyla zaskarżone postanowienie i pozostawia
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi
wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

W sprawie o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie własności bliżej
opisanych nieruchomości, prowadzonej z wniosku G. S. z udziałem D. C. i in.,

Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 3 października 2013 r., uwzględnivszy apelację wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w M., stwierdził, że G. S. nabył z dniem 11 maja 2006 r. własność nieruchomości, do majątku swojego i D. S.

W dniu 15 marca 2016 r. E. G. wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonę wymienionym postanowieniem, jako podstawę skargi wskazując nieważność postępowania z powodu pozbawienia jej możliwości działania na skutek naruszenia przepisów prawa – art. 401 pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Na uzasadnienie tej podstawy skarżąca podała, że pomimo, iż była współwłaścicielką nieruchomości w 1/36 części, nie brała udziału w postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia, gdyż o nim nie wiedziała; twierdziła, że informację o wydanym orzeczeniu uzyskała od uczestniczki K. G. dopiero w dniu 23 grudnia 2015 r. Wniosła o wznowienie postępowania oraz o uchylenie zaskarżonę orzeczenia i oddalenie wniosku.

Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 8 września 2016r. skargę o wznowienie odrzucił.

Ustalono, że właścicielem nieruchomości, których dotyczył wniosek o stwierdzenie zasiedzenia, był W. G., zmarły przed wszczęciem postępowania. Sąd Rejonowy zarządził wezwanie zainteresowanych, w szczególności spadkobierców W. G. przez ogłoszenie, na podstawie art. 609 § 2 i 3 k.p.c. Postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2009 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie zgłaszającego się T. G. – brata W., którego zobowiązał do wskazania pozostałych spadkobierców. T. G. wskazał spadkobierców W. G., nie wymieniając E.G. (żony zmarłego K. G. - bratanka W.). Sąd Rejonowy na podstawie art. 510 § 2 k.p.c. wezwał wskazanych przez uczestnika spadkobierców W. G. do udziału w sprawie w charakterze uczestników i w takiej konfiguracji podmiotowej prowadzono postępowanie w obu instancjach.

Sąd Okręgowy stwierdził, że E. G. miała „status zainteresowanej” w sprawie o zasiedzenie nieruchomości i niewezwanie do udziału w sprawie pozbawiło ją możliwości działania w sprawie, lecz ocenił, iż nie świadczyło to o wystąpieniu podstawy wznowienia przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c., bowiem „naruszenie

przepisów prawa ze strony sądu stanowi warunek *sine qua non* podstawy wznowienia” przewidzianej w tym przepisie. W sprawie o stwierdzenie zasiedzenia Sąd nie naruszył przepisów postępowania, w tym art. 510 § 1 i 2 k.p.c. Skarga E.G. nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia, bowiem pozbawienie skarżącej możliwości działania nie było wynikiem naruszenia przepisów postępowania przez Sąd, lecz skutkiem zaniechania jej wskazania jako zainteresowanej przez innych spadkobierców W. G. Z tych względów Sąd Okręgowy odrzucił skargę na podstawie art. 410 § 1 k.p.c.

W zażaleniu skarżąca wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego i zarzuciła naruszenie art. 524 § 2 w zw. z art. 401 pkt 2 k.p.c. przez uznanie, że pozbawienie skarżącej możliwości działania w sprawie o zasiedzenie nie było następstwem naruszenia przepisów postępowania, podczas gdy nastąpiło ono w wyniku naruszenia przez Sąd art. 510 § 1 i 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Postępowanie ze skargi o wznowienie jest ściśle podmiotowo i przedmiotowo związane z postępowaniem zakończonym prawomocnym wyrokiem lub postanowieniem co do istoty sprawy. W postępowaniu ze skargi E.G. brali udział wszyscy zainteresowani, z udziałem których toczyło się postępowanie o stwierdzenie zasiedzenia i którzy zostali objęci postanowieniem kończącym to postępowania. Należał do nich S. K., do którego kierowano zawiadomienia o czynnościach Sądu, w tym zawiadomienie o rozprawie poprzedzającej wydanie orzeczenia. Uwagi Sądu uszła informacja, że uczestnik ten zmarł, wynikająca ze wzmianki poczynionej już przy próbie doręczenia odpisu skargi; w wyniku później podjętych czynności zostało ustalone, że nie żył on od dnia 7 maja 2014 r. Pomimo, że S. K. – z przyczyn, które nie zostały wyjaśnione w uzasadnieniu zaskarżonego obecnie postanowienia – nie został wymieniony w jego komparycji, z toku postępowania ze skargi o wznowienie niewątpliwie wynika, że był traktowany nieprzerwanie jako jego uczestnik. W tych okolicznościach postępowanie należało uznać za dotknięte nieważnością z przyczyny określonej w art. 379 pkt 2 k.p.c. Natomiast niewezwanie następców prawnych tego uczestnika i niewzięcie przez nich udziału w sprawie nie jest podstawą nieważności (por. uchwały składu siedmiu

sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1974 r., III CZP 88/74, OSNCP 1976, nr 1, poz. 4 i z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010, nr 7 - 8, poz. 98).

W skardze o wznowienie postępowania należy wskazać podstawę wznowienia i jej uzasadnienie (art. 409 k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że powołanie podstawy skargi polega na podaniu przyczyny, która w ocenie skarżącego ma uzasadniać wznowienie postępowania i która da się przyporządkować do określonej ustawowej podstawy wznowienia, nie jest natomiast konieczne wskazanie konkretnego przepisu przewidującego daną podstawę (por. postanowienie z dnia 4 grudnia 2015 r., I CZ 95/15, niepubl.). Badanie, czy skarga została oparta na ustawowej podstawie, co stanowi przesłankę jej dopuszczalności (art. 410 § 1 k.p.c.), odnosi się do konkretnych okoliczności powołanych przez skarżącego, mających świadczyć o wystąpieniu podstawy wznowienia.

W postępowaniu nieprocesowym dopuszczalność wznowienia unormowana jest w art. 524 k.p.c., który – pod określonymi warunkami -przyznaje legitymację uczestnikowi postępowania zakończonemu prawomocnym postanowieniem co do istoty sprawy (§ 1), a także zainteresowanemu, który nie był uczestnikiem postępowania (§ 2). W tej drugiej sytuacji, a o taką chodzi w niniejszej sprawie, zainteresowany może żądać wznowienia, jeżeli postanowienie narusza jego prawa; w takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania.

Pomimo, że skarga o wznowienie została wniesiona od orzeczenia wydanego w postępowaniu nieprocesowym, przepis art. 524 k.p.c. nie został powołany w skardze, nie ma o nim także wzmianki w uzasadnieniu Sądu, który oceniał dopuszczalność skargi wyłącznie pod kątem podstawy określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c.

Z powodu pominięcia art. 524 § 2 k.p.c. w rozważaniach Sądu, który na uzasadnienie odrzucenia skargi powołał tylko brak podstawy wznowienia przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c., można jedynie zakładać, że Sąd nie stwierdził niespełnienia warunków określonych w art. 524 § 2 zdanie pierwsze k.p.c.

Skuteczne ubieganie się o wznowienie postępowania nieprocesowego wymaga ustalenia, że wnoszący skargę był zainteresowanym w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c. oraz wykazania, że zaskarżone orzeczenie narusza prawa tego zainteresowanego, przy czym przez „prawo” rozumie się w tym wypadku prawo materialne. Z okoliczności powołanych na uzasadnienie podstawy skargi można wyprowadzić wnioski o spełnieniu tych przesłanek, gdyż współwłaściciel nieruchomości jest zainteresowanym w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia jej własności przez osobę trzecią, a postanowienie wydane w sprawie, która toczyła się bez udziału dotychczasowego współwłaściciela z reguły może naruszać jego prawa. Odniesienie się do tych kwestii niewątpliwie stanowi konieczny etap badania skargi o wznowienie postępowania nieprocesowego i powinno było znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia. Chociaż bowiem skarżąca nie powołała prawidłowo przepisów stanowiących podstawę skargi, wskazała okoliczności odnoszące się do ustawowych podstaw wznowienia. Sąd nie odniósł się także do twierdzenia skarżącej, mającego świadczyć o tym, że skarga została wniesiona w terminie (art. 407 § 1 w zw. z art. 401 ust. 2 i art. 524 § 2 k.p.c.).

Rozbieżność stanowisk występuje w kwestii, czy art. 524 § 2 k.p.c. określa wyłączną podstawę wznowienia, a odesłanie zawarte w zdaniu drugim nie obejmuje podstaw wznowienia, lecz jedynie przepisy o wznowieniu z powodu pozbawienia możliwości działania (np. dotyczący właściwości sądu - art. 405 k.p.c., terminu do wniesienia skargi - art. 407 § 1 k.p.c.), czy też przepis ten zawiera dodatkową przesłankę (podstawę) wznowienia i w pełni, a więc także co do podstawy wznowienia, odsyła do art. 403 pkt 2 k.p.c. Spór dotyczący wzajemnego stosunku tych przepisów, bardzo wyraźny w piśmiennictwie, znalazł nikłe odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

W zgodzie z pierwszym poglądem pozostaje co prawda postanowienie z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 450/00 (niepubl.), jednak w większości orzeczeń Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że zainteresowany jest obowiązany wykazać nie tylko to, że zaskarżone orzeczenie narusza jego prawa, ale także to, że bez swojej winy został pozbawiony możliwości działania (tak w uzasadnieniach uchwał z dnia 18 grudnia 1974 r., III CZP 88/74 i z dnia 11 września 1991, III CZP 79/91, OSNC 1992, nr 5, poz. 69 oraz w postanowieniach z dnia 15 grudnia 2000 r., I CKN

1142/00, OSNC 2001, nr 7 - 8, poz. 108, z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 122/11, niepubl., z dnia 5 września 2012 r., IV CZ 51/12, niepubl., z dnia 8 grudnia 2016 r., I CZ 91/16, niepubl. i z dnia 1 marca 2017 r., IV CZ 118/16, niepubl.). Aprobując i uogólniając to dominujące stanowisko, należy stwierdzić, że wznowienia postępowania nieprocesowego może domagać się zainteresowany, który z przyczyn od siebie niezależnych nie brał udziału w postępowaniu, w którym zapadło postanowienie naruszające jego prawa.

Zapewne także Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie zawarte w art. 524 § 2 k.p.c. dotyczy podstawy wznowienia określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c., skoro sprawdzał, czy podstawa ta zachodzi, a przesądzając tę kwestię negatywnie - skargę odrzucił. W tej sytuacji wymagało wyjaśnienia, czy Sąd prawidłowo odczytał znaczenie podstawy skargi, ujętej jako pozbawienie możliwości działania „wskutek naruszenia przepisów prawa”.

Stanowisko Sądu Okręgowego, że podstawę wznowienia postępowania stanowi tylko takie pozbawienie możliwości działania „które stanowi następstwo naruszenia przez sąd konkretnego przepisu postępowania” jest zbyt daleko idące i nie znajduje oparcia w piśmiennictwie ani w orzecznictwie. W literaturze przedmiotu różnie jedynie są rozłożone akcenty, poczynając od tezy, że nie jest konieczne wykazanie konkretnego uchybienia ze strony sądu albo strony przeciwnej (uczestnika), do stanowiska umiarkowanego – które należy uznać za przekonujące, że pozbawienie możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa może być następstwem uchybień wynikających z czynności procesowych albo działań (zaniechań) sądu lub przeciwnika procesowego (innego uczestnika).

Radykalnego stanowiska Sądu Okręgowego nie wspierają też powołane przezeń orzeczenia. W postanowieniu z dnia 15 lutego 2002 r., III CZ 9/02 (niepubl.) Sąd Najwyższy stwierdził, że pozbawienie możliwości działania – aby stanowiło podstawę wznowienia – musi być skutkiem naruszenia przepisów prawa przez sąd lub drugą stronę. W postanowieniu z dnia 19 listopada 2014 r., II CZ 79/14 (niepubl.) Sąd Najwyższy wypowiedział się co prawda tylko na temat „wadliwości proceduralnych sądu”, ale miało to miejsce w sytuacji, w której pozbawienie strony możliwości działania było skutkiem zaniedbania jej pełnomocnika

procesowego; w tym orzeczeniu Sąd Najwyższy nie odnosił się do znaczenia ewentualnych naruszeń popełnionych przez stronę przeciwną (innego uczestnika). W orzeczeniach na tle rozważanej podstawy wznowienia (art. 524 § 2 w zw. z art. 401 pkt 2 k.p.c.) akcentuje się, że zainteresowany zobowiązany jest do wykazania, że z przyczyn od siebie niezależnych nie brał udziału w postępowaniu zakończonym prawomocnym orzeczeniem, które narusza jego prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 122/11, z dnia 5 września 2012 r., IV CZ 51/12, z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 374/13 i z dnia 8 grudnia 2016 r., I CZ 91/16, wszystkie niepublikowane).

Ocena Sądu pod kątem wypełnienia podstawy skargi przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. powinna być mniej restrykcyjnie ujmować kryteria oceny oraz uwzględniać znaczenie ewentualnych naruszeń prawa przez uczestników.

Mając na względzie wszystkie powołane okoliczności Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie, na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ k.p.c.

kc

aj